

318. *R. Jooris*, Schilderingen te Beervelde, in : Retrospectieve Roger Raveel, Gent 1974, blz. 14; *R. Jooris*, Raoul De Keyser, Etienne Elias, Lucassen, Roger Raveel, Beervelde 1966 en nu, Middelburg 1980; *Ph. d'Archot-R. Jooris*, Beervelde 20, 1967; *R. Jooris*, Beervelde 20 km, een descriptief gedicht bij de schilderijen in de keldergangen van het kasteel te Beervelde, in : Ruimten, nr. 23-4, 1967, blz. 46-52; *G. Fonck*, Stop een Raveel in uw kasteel, in : Jong 1969; *R. Jooris*, De nieuwe visie, Raveel regisseert een plastisch gebeuren met Lucassen, De Keyser en Elias, in : Museumjournaal 12, nr. 2, 1967, blz. 43-68.

Rudy VAN ELSLANDE
('t Vervolgt)

GENTSE REVOLUTIONAIRE FIGUREN - Deel VI

CHARLES JOSEPH DE GRAEVE

Wanneer de Fransen op 12 november 1792 Gent binnentrekken, is Charles Joseph De Graeve, geboren te Ursel op 24 oktober 1736 en te Gent wonende sinds 1773, 56 jaar oud. Hij behoort tot de gegoede burgerij gezien hij een jaarrente van 40.000 livres geniet. Het is een onderlegd advocaat die aan de universiteit van Leuven filosofie, rechten en taalkunde studeerde. Door de belangrijke functies die hij tijdens het Oostenrijks bewind uitgeoefend heeft en de vooraanstaande rol die hij gespeeld heeft tijdens de Brabantse Omwenteling heeft hij een diepe mensenkennis. In tegenstelling tot Meyer, Du Bosch en in zekere mate ook Van Wambeke is hij geen heethoofd. Het is een evenwichtig, bezadigd, gematigd en breeddenkend man die als streng jurist het tumult van de Brabantse Omwenteling en de storm van de Franse Revolutie doorspartelt.

Op 24-jarige leeftijd stelt hij zich kandidaat als jong advocaat voor de Raad van Vlaanderen (1) te Gent, en net als ieder ander lid van de Raad legt hij de eed af geen enkele onrechtvaardige zaak te verdedigen. Hij zweert onder andere dat hij het Roomse Apostolisch Geloof aanhangt en dat hij een goed en trouw dienaar van Zijne Majesteit zal zijn. In 1774 wordt hij uit de kandidaten als effectief lid van de Raad van Vlaanderen verkozen. In 1770 vinden we hem terug als raadpensionaris (2) van de stad Brugge. Nadat hij zich in 1773 te Gent vestigde benoemt de grootbaljuw, vertegenwoordiger van keizerin Maria Theresia, hem als lid van de Keure en in de schoot van deze, maakt hij deel uit van het bestuur der gemeentelijke financiën. In 1775 wordt hij gelast en aangesteld als buitengewoon lid van het Provinciaal Gerechtshof en krijgt zodoende zeggenschap boven alle andere

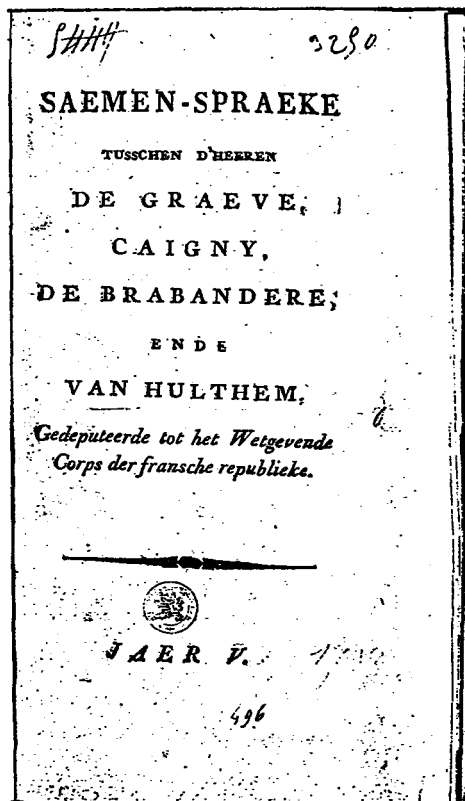

Fig. 1. De Graeve, Caigny, De Brabander en Van Hulthem voeren een 26 blz. lang denkbeeldig gesprek waarin zij de politieke toestand, zijn evolutie en die van hun situatie bespreken. De een zowel als de ander krijgen een veeg uit de pan. Vooral De Graeve moet het ontgelden. In het tweede deel komt er nog een vijfde persoon op de proppen "eenen Republicaen" N.D. (?) genoemd die het Franse standpunt belicht. 1797. Uitgever en/of auteur J.G. Meyer ? (Bibl. Rijksuniversiteit Gent)

schepenen. Zo, wordt hij de tweede belangrijkste persoon in het stadsbestuur na de "voorschepen", die de functie van burgemeester waarneemt. Op 12 juli 1776 benoemt Karel van Lorreinen (3) hem tot commissaris bij het nazicht en de afsluiting van de stadsrekeningen. Hij ontvangt daarvoor een speciale commissie. Hij is een geslaagd advocaat met een verzekerde toekomst, die zijn functies vervult tot grote voldoening van de prins.

Trouw aan zijn eed, gedraagt hij zich tot dan als een trouw en loyaal dienaar van Wenen, maar wanneer Jozef II zijn gekende autoritaire hervormingspolitiek doorvoert, protesteert hij in meerdere geschriften daartegen en gaat zelfs zover een bezwaarschrift aan de vorst te richten. Toen deze ook de administratie en de juridische structuren van het land overhoop haalde, stelde De Graeve een protestbrief op, die de Raad van Vlaanderen, zonder succes echter, aan de vorst voorlegde. Deze laatste vertrouwt - en dit zal zeker wel geen toeval zijn - geen enkele functie meer toe aan De Graeve in het nieuwe gerechtelijk bestel der Oostenrijkse Nederlanden.

Naar aanleiding van de Brabantse Omwenteling werd te Gent door de abt van de St.-Pietersabdij een administratieve commissie voor politieke zaken opgericht. De Graeve werd er als raadpensionaris aangesteld. De 5e januari 1790 kiezen de Staten van Vlaanderen hem als één van hun vertegenwoordigers bij het Souverein Congres der Belgische Staten en hij neemt deel aan de opstelling van de "Acte d'Union" (waarbij de 3 staten : Luik, Brabant en Vlaanderen één worden) die hij de 20e januari 1790 in de hoedanigheid van mandataris van de Staten van Vlaanderen ondertekent.

Na de mislukking van de Brabantse Omwenteling maakte hij deel uit van de delegatie die door de Staten gekozen was om hun onderwerping - hoewel niet gemeend - aan graaf Mercy-Argenteau (4) aan te bieden. Gedurende de Brabantse Omwenteling heeft hij zich in tegenstelling tot de overige Gentse revolutionairen als aanhanger en verdediger van de Statisten (5) gedragen, daar waar zij in meerderheid het Vonckisme (6) aanhingen.

Na hun intocht te Gent ontzetten de Fransen alle autoriteiten uit hun functies en lieten door de parochies 49 burgers verkiezen die het reglement moesten opstellen dat zou dienen om 60 voorlopige vertegenwoordigers van de stad Gent bij de Belgische Nationale Conventie te benoemen (7). Deze vergadering koos De Graeve als voorzitter die onmiddellijk de eed liet afleggen om de katholieke godsdienst en het eigendomsrecht te verdedigen. Deze raad zou echter zijn taak niet kunnen uitvoeren. Meyer had namelijk door "een vergadering van het Gentse volk" de 60 voorlopige vertegenwoordigers laten benoemen waarvan De Graeve geen deel uitmaakt. Hij had nog zitting in de Raad van Vlaanderen en van daar uit protesteerde hij nog tegen het decreet van 15 december dat roof en plundering toeliet. Maar wat hij in zijn protest onderlijnde was niet de invloed van het decreet op het dagelijkse leven, maar hij vond dat het een aanslag was op de soevereiniteit van het volk. Eens te meer horen we hier de jurist wanneer hij de situatie moet beoordelen.

Bij de Oostenrijkse restauratie na Neerwinden, zijn dezen niet haatdragend jegens hem en benoemen hem tot fiscaal advocaat van Vlaanderen en betalen hem zijn wedde met terugwerkende kracht. Wanneer de Fransen terugkeren na Fleurus, wordt De Graeve, die door iedereen als een gematigd figuur beschouwd wordt, in 1797 verkozen in de "Conseil des Anciens" wat de commissaris van het Uitvoerend Directoire van het Scheldedepartement, de driftkop Du Bosch (8) helemaal niet zint. In een brief gericht aan de Minister van Binnenlandse Zaken beschrijft hij De Graeve als ex-raadgever van het "infâme Congrès-Belgique", het schandelijk Belgisch Congres, en in een brochure waarvan hij de inspirator, zonet de opsteller is, die een denkbeeldige samenspraak is tussen De Graeve, Van Hulthem en De Caigny (Fig. 1) stelt hij hem voor als een samenzweerder, een vijand van de republiek. Hij beschuldigt er De Graeve eveneens van de auteur te zijn van een brief die de Gentenaars aanspoort "à ne mettre aucune hâte, tant à l'égard du recouvrement de l'emprunt forcé que des autres impositions" (Om geen haast te maken noch met het innen van de gedwongen lening, noch met de andere belastingen). De Graeve zetelde van 1797 tot 1800 in de "Conseil des Anciens". Hij was een invloedrijk afgevaardigde waarvan de juridische, administratieve en financiële kennis zeer gewaardeerd werden. In 1800 keerde hij naar Gent terug, werd er lid van de Algemene Raad van de Prefectuur, waarvan hij onmiddellijk het voorzitterschap waarnam. Hij overleed schielijk te Gent op 2 augustus 1805.

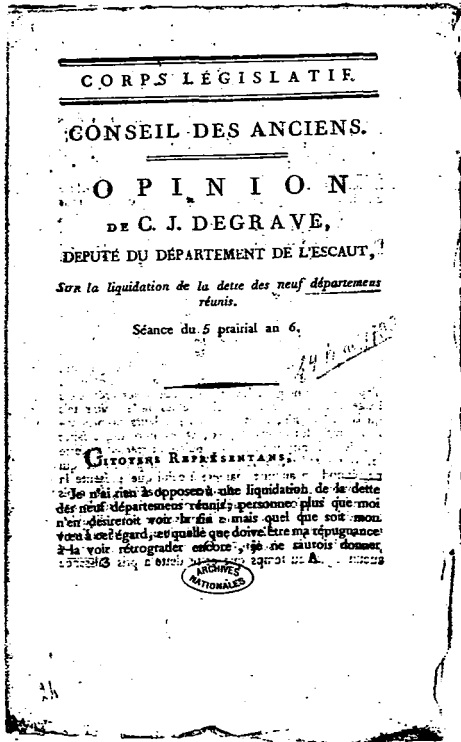

Fig. 2. Redevoering gehouden door C.J. Degrave (sic), afgevaardigde van het Schelddepartement, voor de Conseil des Anciens in de zitting van 5 prairial jaar VI (24 mei 1798) met betrekking tot de kwijtschelding van de schulden van de negen verenigde Departementen.

(Archives nationales - Parijs)

zetelt in werkvergaderingen en bijeenkomsten, want men vindt hem niet “op het terrein”. Het is als jurist dat hij een tijd loyaal medewerker is van Jozef II; het is als jurist dat hij de opsteller is van belangrijke documenten en hij deelneemt aan de Brabantse Omwenteling; het is als jurist dat hij zetelt bij de “Anciens” en het is ook in die hoedanigheid dat hij de Algemene Raad van het Schelddepartement voorziet. De Graeve is geen politicus, het is een kamergeleerde die de zaken steeds goed overdenkt.

Was zijn rol miniem ? Helemaal niet. De politici die de dienst uitmaken of de gebeurtenissen ondergaan, houden van en hebben er ook behoefte aan zich te kunnen steunen en op vaste en gevestigde waarden, op individuen die, zonder leidersfiguren of volksmenners te zijn, voor

Was De Graeve wel een revolutionair ? Wanneer men de term in zijn pejoratieve betekenis bekijkt, moet men ontkennend antwoorden, want men vindt hem noch in de “Club des Amis de la Liberté et de l’Egalité” (9), noch op de bijeenkomsten rond de Vrijheidsboom, noch op de woelige bijeenkomsten georganiseerd door Meyer in de St.-Baafskathedraal. Zeker, op een gegeven ogenblik stond hij vijandig tegen Jozef II, maar dit was enkel omdat hij zijn methodes om het land te besturen afkeurde. Hij komt in opstand tegen de beschikkingen van het decreet van 15 december, maar hij valt noch de Conventie, noch de revolutionaire principes aan. Hij is eerder een intellectueel dan een impulsief republikein, een voorstander van veranderingen die volgens hem in alle kalmte moeten verlopen. Het is als jurist dat hij aan de werkzaamheden der “Anciens” deelneemt en hij Bonaparte zal dienen.

Het is nogmaals als jurist dat hij

M E M O I R E

Présenté par M. le Conseiller DE GRAEVE
 au Conseil de Flandre le 5 Novembre 1789.
 pour servir de réponse à la Requête du Sub-
 stituit - Fiscal Pulinx, requerrant le Conseil
 de Bruler & Lacérer par les mains du bour-
 reau le Manifeste du Peuple Brabançon en-
 voyé par les Etats de Brabant à ceux du
 chef College du Pays d'Alost.

Sujet du Memoire.

T Andis que des esprits perfides, fourbes, traîtres
 Vendoient au poids de l'or notre sang à nos maîtres
 Et que nos sers Tyrans de nous vaincre assurés,
 Fouloient aux pieds nos Loix, nos Droits les plus sacrés:
 Qu'un Magistrat muet & mené par la crainte
 Voyoit regner par tout l'injustice ou la feinte,
 L'oppression des bons, le pouvoir des méchans,
 Tout gémir & céder au sceptre des Tyrans:
 Tandis que nos Fiscaux & leurs suppôts infames
 Oublièrent de nos maux les triomphantes trames,
 Faisoient taire les loix; & leurs sages gardiens
 N'osoient de l'innocent se dire les soutiens;
 Tandis qu'on les oblige à signer leur ruine
 Et l'avisement auquel on les destine:
 Un homme se leva (1): le courroux dans le cœur,
 Seul contre tous, il osa en un discours vainqueur.

(1) Le ci-devant substituit fiscal Pulinx, qui depuis son élévation ne
 trouva aucune occasion d'humilier la nation Flamande & étendue
 l'oppression de la tyrannie sur ceux qu'il connoissoit attachés aux vrais prin-
 cipes de la constitution du Pays, présenta le 4. Novembre 1789. une
 requête au Conseil de Flandre, y joignant le Manifeste envoyé par le
 Comte palatins des Etats de Brabant Messire Henri van der

1789. NOV. 5.

Fig. 3. Memorandum naar voor gebracht door Raadsheer De Graeve in de Raad van Vlaanderen de 5e november 1789 om als antwoord te dienen op het verzoek van fiscaal substituut Pillinx, die de Raad verzocht om het Manifest van het Brabantse Volk, verzonden door de Staten van Brabant aan het Oppercollege van het Land van Aalst door de beul te laten verscheuren en verbranden.

(Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent 233 A 142 (7))

de massa een niet te verwaarlozen voorbeeld zijn. Dit was het geval met Charles Joseph De Graeve.

Fernand LELEUX
Vertaling, verklarende nota's
en documenten Eddy LEVIS

NOTEN

- (1) Raad van Vlaanderen : Gerechtshof in het graafschap Vlaanderen, ontstaan uit de gerechtelijke afdeling van de Raadkamer van Rijsel, toen deze in 1405 naar het Vlaamssprekende gedeelte van het graafschap werd overgebracht en daarbij haar bevoegdheid over andere bezittingen van het Bourgondisch huis verloor. De Raad van Vlaanderen die de vroegere Audiëntie verving, was aanvankelijk te Oudenaarde gevestigd, maar werd in 1409 naar Gent overgebracht, waar hij met korte onderbrekingen, tot 1795 zetelde. De Raad van Vlaanderen vonniste in eerste aanleg een aantal delicten tegen het vorstelijk gezag, zoals majesteitsschennis en vals-munterij en in hoger beroep over alle zaken die voor Vlaamse rechtbanken hadden gediend. Tevens vervulde hij, na 1568, de taak van de vroegere stadhouder in Vlaanderen. De Raad zetelde van 1407 tot 1778 in het Gravensteen. In 1779 werden de gebouwen van de Raad van Vlaanderen verkocht.
- (2) Raadpensionaris : Een pensionaris is een advocaat, een ambtenaar die in de Nederlanden belast was de stad of ridderschap in rechten bij te staan en op te treden als woordvoerder van hun afgevaardigden in de Statenvergadering. De rechtskundige adviseur van de Staten heette raadpensionaris.
- (3) Karel van Lorreinen : Zwager van Maria Theresia, Gouverneur-Generaal (landvoogd) der Oostenrijkse Nederlanden onder keizerin Maria Theresia.
- (4) Mercy-Argenteau : Zuidnederlands diplomaat. Zie voor verdere uitleg Ghendtsche Tydinghen van sept. 1988 bij "Charles Van Hulthem" voetnota (8).
- (5) Statisten : Tijdens de Brabantse Omwenteling, Staatsgezinden, aanhangers van Van der Noot.
- (6) Vonckisme : Tijdens de Brabantse Omwenteling, politieke opvattingen van de aanhangers van Frans Vonck.
- (7) Zie vorig artikel over Jaques-Guillaume Meyer, G.T. 1988 blz. 224 fig. 1 "De Naemen en Woonplaetsen van de sestig Borgers als provisioneele Representanten van het Gendsch Volk, by acclamatie ofte toejuycchinge gekosen door het vergaederd Volk in de Kerke van den H. Bavo, den 28, November 1792.
- (8) Renier Georges Du Bosch : Zie G.T. septembernummer 1988 artikel over Charles van Hulthem voetnota (11).
- (9) vertaling : "Club der Vrienden van Vrijheid en Gelijkheid".